

4. Административное право Украины: Учеб. для студ. высш. учеб. завед. юрид. спец. / Под ред. Ю. П. Битяка. — 2-е изд. — Х.: Право, 2003. — 576 с.
5. Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкіш, Г. О. Білявський та ін. — К.: Либідь, 2004. — 432 с.
6. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. П. И. Матузова и А. В. Малько. — 2-е изд. — М.: Юрист, 2000. — 776 с.
7. Оборотов Ю. М. Теорія держави та права (прагматичний курс). — О.: Юрид. л-ра, 2004. — 184 с.
8. Экологическое право Украины: Курс лекций / Под ред. И. И. Каракаша. — О.: Латстар, 2001. — 478 с.
9. Про стан викопання законодавства у сфері поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення: Постанова Верховної Ради України від 6 жовтня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. — 2005. — № 49. — Ст. 525.

УДК 349.6:711.455(477)

С. О. Блюмина

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИХ РЕСУРСІВ

Необхідно зазначити, що єдиного законодавчого акта, який регламентує правовий режим використання природних ресурсів у лікувально-оздоровчих місцевостях, у цей час в Україні немає. Основний масив спеціальних норм, що регулюють правовий режим даних земель, міститься в Законі України «Про курорти» і прийнятих на його основі підзаконних нормативно-правових актах та інших нормативно-правових актах нашого законодавства.

Лікувально-оздоровча місцевість — природна територія, що має мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер, кліматичні та інші природні умови, сприятливі для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань [1]. Поняття «лікувально-оздоровчий об'єкт» згадується в екологічному чинному законодавстві, але воно ототожнюється з поняттям «лікувально-оздоровча місцевість».

Природний лікувальний комплекс може мати правовий режим лікувально-оздоровчої місцевості, тобто природного комплексу, який має природні лікувальні ресурси. Відповідно до ст. 62 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, в межах лікувально-оздоровчих зон забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно впливати на лікувальні якості і санітарний стан природного лікувального комплексу [2].

Закон передбачає, що оголошення природних територій лікувально-оздоровчими зонами здійснюється Верховною Радою України та Верховною Радою Автономної Республіки Крим, а їх природоохоронний режим визначається Кабінетом Міністрів України та урядом Автономної Республіки Крим відповідно до законодавства України. Таким чином, Закон містить відсылну норму до курортного законодавства щодо порядку оголошення природних комплексів

лікувально-оздоровчими місцевостями. А Закон України «Про курорти» не передбачає оголошення правового режиму лікувально-оздоровчої місцевості Верховною Радою України чи іншими рівнями рад.

Згідно із Законом «Про курорти», правовий режим курортів поширюється на природний комплекс, у межах якого наявні природні лікувальні ресурси. Отже, виявлення природних лікувальних ресурсів і занесення їх до державного кадастру природних лікувальних ресурсів є підставою для оголошення відповідної території лікувально-оздоровчою місцевістю. Виявлення природних лікувальних ресурсів здійснюється шляхом проведення комплексних медико-біологічних, кліматологічних, геолого-гідрологічних, курортологічних та інших дослідницьких робіт.

Медико-біологічна оцінка якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання, інші курортологічні дослідження проводяться МОЗ. З цього випливає, що оголошення природного комплексу лікувально-оздоровчою місцевістю проводиться МОЗ шляхом медико-біологічної оцінки природних лікувальних ресурсів і занесення їх до Державного кадастру природних лікувальних ресурсів [3, 297]. Таким чином, виявлення природних лікувальних ресурсів і занесення їх Державним департаментом з питань діяльності курортів МОЗ до Державного кадастру природних лікувальних ресурсів є актом оголошення природного комплексу, який має зазначені природні лікувальні ресурси, лікувально-оздоровчою місцевістю.

З моменту проголошення незалежності України відбувається інтенсивний розвиток екологічного законодавства, зокрема законодавства про охорону здоров'я. Багато уваги приділяється правовому регулюванню використання, розвитку, охорони важливих у природному відношенні територій України: лікувально-оздоровчих та рекреаційних [4]. Правове регулювання використання природних оздоровчих об'єктів — давній інститут природноресурсового права. Відповідно до ст. 60 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища», курортні та лікувально-оздоровчі зони включаються до єдиної системи природних комплексів, що підлягають особливій охороні.

Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки, затверджена Законом від 21 вересня 2000 року, курортні та лікувально-оздоровчі природні комплекси визначає невід'ємною складовою національної екологічної мережі. Реалізація цієї програми буде сприяти дотриманню екологічної рівноваги на території України, створенню природних умов для життя і розвитку людини в екологічно збалансованому середовищі, максимально наближеному до природних ландшафтів, розвитку ресурсної бази для заняття туризмом, відпочинку і оздоровлення населення [5]. Щоправда, спочатку законодавство не було достатньо послідовним у розмежуванні правових інститутів використання природних лікувальних ресурсів і природних рекреаційних ресурсів. Не проводилося чіткої межі і між правовим режимом курортних і лікувально-оздоровчих зон.

Розглядаючи питання про правовий режим використання природних ресурсів у лікувально-оздоровчих місцевостях, необхідно відзначити, що їх пра-

вова роль полягає в вирішенні завдань щодо забезпечення оптимального сполучення умов для збереження цих територій, природних рекреаційних ресурсів як національного надбання, подальшого науково обґрунтованого розвитку курортної справи в Україні на основі її соціального, економічного значення для подальшого розвитку суспільства.

Для поліпшення нормативного забезпечення розвитку курортного природокористування і рекреаційного господарства України в першочерговому порядку необхідно врегулювати законодавство України про землі оздоровчого і рекреаційного призначення; прийняти необхідні нормативно-правові акти про прибережні смуги і берегову зону України, з огляду на довжину морських берегів України, наявність цілющих лиманів, озер, рік, їх неперевершену цінність як рекреаційних ресурсів і статус прибережних смуг як зон з особливими умовами природокористування; прийняти Державну програму берегозахисних заходів на Чорноморському узбережжі України із чітким і конкретним механізмом її реалізації й фінансування (розроблена ще в 1972 році інститутом «Укрпівдгідрокомунбуд» генеральна схема протизсувних і берегозахисних заходів передбачала дуже дорогі берегозахисні заходи, що унеможливило захист цілого ряду ділянок берегів, що руйнуються, і прибережних земель).

Проблема правової охорони прибережних смуг стоїть в Україні гостро, і, регламентуючи їх статус, охорону, користування, нормативні акти повинні бути систематизовані в один закон. Вирішення цієї глобальної екологічної проблеми при існуючому на практиці формуванні бюджетів неможливе за рахунок засобів місцевих бюджетів.

Необхідно забезпечити виконання Загальнодержавної програми охорони і відтворення навколишнього середовища Азовського і Чорного морів, терміново розробити і затвердити правила відшкодування збитків, заподіяних порушеннями екологічного законодавства. Сьогодні, наприклад, відсутня методика розрахунку збитків, заподіяних незаконним забором піску із прибережних зон, що призводить до їх руйнування. Необхідно вжити заходів щодо посилення адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності за порушення режиму оздоровчих і рекреаційних зон і територій, удосконаленню механізму накладення відповідних стягнень; поліпшити механізм стимулювання суб'єктів господарської діяльності, незалежно від форм власності, зайнятих у рекреаційному господарстві і здійснюючих природоохоронні заходи. Надання податкових пільг сприяло б швидкому створенню сучасної курортно-туристичної індустрії в Україні. Високий рівень оподаткування стримує розвиток інфраструктури територій оздоровчого й рекреаційного призначення.

Література

1. Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. // Офіційний вісник України. — 2000. — № 44. — С. 15а.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 546. — Зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України № 2285 від 23 грудня 2004 р.
3. Природоресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І. І. Каракаша. — К.: Істина, 2005.

4. Порядок створення і ведення державного кадастру природних лікувальних ресурсів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 р. № 872 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 31. — С. 86.
5. Про загальнодержавну програму формування Національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 р. // Офіційний вісник України. — 2000. — № 6.

УДК 349.41:332.33(477)

С. Л. Гоштинар

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

Ведення державного земельного кадастру являє собою сукупність складних технологічних, економічних і юридичних процесів, тому в ньому повинні бути відображені об'єктивні основи діяльності. Таким чином, принципи ведення державного земельного кадастру — це нормативно встановлені основні положення, що відображають порядок здійснення діяльності по організації ведення державного земельного кадастру і застосуванню його відомостей.

Практичне призначення таких принципів полягає в тому, що вони виступають гарантими здійснення ефективного процесу ведення земельного кадастру і законності в забезпеченні прав суб'єктів земельно-кадастрових відносин. Такі керівні ідеї мають об'єктивний характер, відображають соціально-економічні закономірності розвитку суспільства і «містять положення, що стосуються як змісту державного земельного кадастру, тобто його відомостей, так і тієї документації, в якій ці відомості відображаються» [1, 36].

Правове закріплення вищевказаних принципів здійснюється різними способами, що, очевидно, пов'язане з удосконаленням законодавства в цій сфері. Так, деякі принципи прямо визначені законодавством про державний земельний кадастр, тобто існують статті, що виражають у своєму тексті їхній конкретний зміст із певним ступенем деталізації, інші ж можна вивести шляхом тлумачення загальних положень законодавства.

Основним принципом ведення державного земельного кадастру є принцип єдності. Єдність земельного кадастру означає, що він повинен охоплювати всю територію країни і відповідно п. 3 Положення про порядок ведення державного земельного кадастру» вестися за єдиною системою [2]. Народне господарство повинно мати у своєму розпорядженні дані не тільки стосовно окремих власників землі, землекористувачів, але і стосовно району, області, Автономної Республіки Крим та країни загалом. Це дає можливість правильно аналізувати розподіл і стан земельного фонду, обґрунтовано планувати заходи щодо раціонального використання земель у народному господарстві країни [3, 6]. Ведення державного земельного кадастру повинно будуватися на принципах централізованого керівництва земельним кадастром, що покладено на керів-